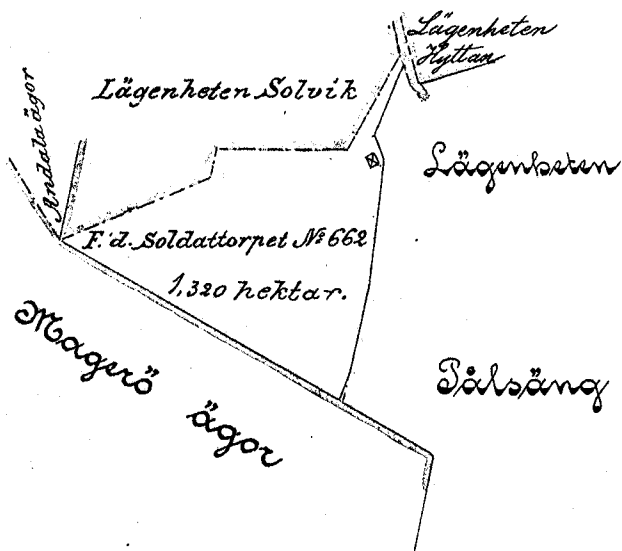

"KARTA
öfver

F. d. Soldattorpvet N:o 662,
föreslaget att afsändras från 2 ml. Lagnö
med underlydande 2 ml. Sören och ½ ml. Klitsbo,
uti Aspö socken, Selebo h^z och Södermanlands Län;
upprättad med ledning af äldre kartor år 1904

af
Hert. Rob. Linder"

Redogörelse

för verkställd utredning angående f.d. soldattorpet nr 662 i Aspö socken.

Enligt 1878 års jordebok voro hemmanen Botholm nr 1, Långhult nr 1 och Norrsta nr 1 i Aspö socken roterade i roften nr 662 vid Strängnäs kompani och Södermanlands regemente. Å upplägget för hemmanet Botholm nr 1 återfinnes följande anteckning "Stamrote med soldattorpet på hjelproten Norrsta N° 1 ägor". Motsvarande anteckning för hemmanet Norrsta nr 1 lyder: "Hjelprote med soldattorpet på egorna". Utöver dessa uppgifter har någon upplysning ej stått att erhålla i den i länsstyrelsens arkiv förvarade jordeböckerna.

På den äldsta karta, som redovisar ovanstående hemman, -upprättad år 1700? av N. J. Sylvius - återfinnes icke något soldattorp.

Åren 1839-40 verkställdes rågångsutstakning omkring Lagnö och Skärs säterier och i samband därmed arealavmätning. Rågångsutstakningen fastställdes den 8 november 1841. Fastställelsen avser endast säteriernas ytterrågångar och har således intet att betyda med avseende på redovisningen av gränserna mellan säterierna underlydande hemman. Som ett uttryck för vid denna tid rådande uppfattning om hemmanens ägovälde må dock framhållas följande.

Under rubriken "Till Botholm 398 förmedlat mantal höra följande ägor" upptogs i den i samband med den vid ägomätningen upprättade beskrivningen utom andra ägofigurerna: " - - - - -

897 Åker uti Dahlby Soldatvret, hör till Both.

898 d^o d^o Åkervret

899 d^o d^o d^o

- - - - -
929 Åker till Soldattorpet

930 d^o d^o

931 Linda till d^o

932 Backar i d^o åker

-----."

Bland "Till Norrsta 5/16^{dels} förmedlat Frelse Hemman - - " hörande ägor redovisas endast en ägofigur 1049 som "Åker till Soldaten", varemot bland ägor påförda hemmanet Långhult icke återfunnits någon ägofigur, som med hänsyn till dess rubricering, kunnat förmodas tillhöra något soldattorp.

I beskrivningen redovisas med särskilt utförda arealsummor även "Pålsäng, Dagsverkstorp under Lagnö Säteri". Torpet har att döma av formulär B till jordregistret icke utgjort självständig kameral enhet. Torpet upptages i beskrivningen närmast efter hemmanet Norrsta, men såsom ovan framhållits är arealen för torpet beräknad för sig. Det kan icke med någon säkerhet bedömas vart torpet i kameralt hänseende hör, men av den år 1700 upprättade kartan synes framgå, att detsamma upptagits på mark tillhörande hemmanen Botholm och Norrsta. Att så skulle vara förhållandet motsäges icke heller av torpets redovisning i beskrivningen till 1840 års karta. Bland till torpet Pålsäng hävdade ägor återfinnas:

"-----"

1096 Soldattäppa

1097 Backe till Soldattorpet

1098 Åker till d^o

1099 Linda i d^o vret

1100 Backe i d^o vret

1101 Linda i d^o vret

-----"

År 1922 påbörjades laga skifte å Torparuddens skifteslag. Vid sammanträde den 20 augusti 1926 upptogs till behandling frågan om hävdén. Härom innehåller 33§ i förrättningsprotokollet följande: "Med ledning av nyupprättade kartan och beskrivningen genomgicks och antecknades den nuvarande hävdén inom skifteslaget. Härvid ansågs ofrånkomligt, att såsom gemensamt för de i mantal satta fastigheter inom skifteslaget upptag dels f.d. soldattorpet, dels all mark utom respektive delägars av honom hävdade gränser."

Vid sammanträde den 1 september 1926 träffades förening om bl.a. delningsgrund, vilken förening som bil.13 bilades protokollet. Föreningen är i denna del av följande lydelse:" - - -

2. Om delningsgrund: I mantal satta fastigheter tilldelas i första hand det uppskattningsbelopp, som enligt hävdeförteckningen motsvaras av nuvarande innehavet, samt därefter andel efter mantal i de för skifteslaget samfällda ägor. Härvid skall dock iakttagas, att J.D. Nykvist på grund av ett den 11 juli 1917 träffat köpeavtal, som, oavsett en främdeles möjligen befunnen brist i äganderätt å upplåtarens sida, härmed förklaras avse ägofigurerna 737-748, tilldelas ett mot samma figurers uppskattning svarande ägovärde, att vid delningen redovisas såsom avskild från samtliga mantalssatta fastigheter inom skifteslaget. - - - - -".

I föreningen åberopad bil. litt b är av följande lydelse.

"Köpekontrakt. Till Herr J. D. Nykvist Hyttan Aspö Försäljer jag härmed f.d. soldattorpet nr 662 beläget i Aspå socken af Selebo härad med tillträde nästa 14 mars i det skick fastigheten nu och då befinnes till jord skog och hägnader. och mot ett öfverenskommit pris af Femhundra (500) kronor som betalas sålunda att Etthundra (100) kronor äro denna dag utlagda och härmed kvitterade och Fyrahundra (400) kronor erläggas vid tillträdet då köpebrevet och nödiga åtkomsthandlingar erhållas. Fastigheten lämnas gravationsfri. Sålunda öfverenskommit Lagnö pr Aspö den 11 juli 1917. J.D.Nykvist. Köpare Aug. Löfgren Säljare. Bevittnas: Yngve Kristensson. Anders Sedarberg. Ovanstående köpskilling är denna dag till fullo betald och kvitterad Strengnäs den 13 mars 1918 Aug. Löfgren Bevittnas Kamrer Ögren Albin Engström. Ovanstående rätt avskrivet bevittnas Aspå den 27 aug. 1926. O Jonsson A. Westerlund Likheten med föregående avskrift betygas: Ex officio Oscar Thoren."}

I öfverensstämmelse med vad som sålunda beslutats upptogs i hävdeförteckningen ägofigurerna 737-748 med en areal av 1,3610 hektar såsom "Ägor samfällda till hela skifteslaget" och utlades

vid laga skiftet en ägolott med samma uppskattningsbelopp och en areal av 1,4870 hektar under litt R till J. D. Nykvist under åberopande av avhandlingen den 11/7 1917.

Skiftet avslutades den 7 september 1927 med besvärshänvisning men blev vid vederbörande ägodelningsrätt inställt den 23 maj 1933.

Förklaringen till skiftets inställande var en år 1932 den 12 april av häradsrätten fälld dom i äganderättstvist mellan Löfgren å ena, samt ägarna av åtskilliga fastigheter å Torparudden å andra sidan. I domen hade häradsrätten, bland annat utlåtut sig: År 1707 hade kronan till dåvarande ägaren av Lagnö säteri, Peder Bagge, överlåtit de å Torparudden belägna fastigheterna Andala, Botholm, Haget, Kråkvilan, Logarn, Långhult, Norrsta och Toppviken. Å en av Nils Sylvius år 1705 för skattningsupprättad karta över dessa fastigheter hade de för varje fastighet beräknade ägorna blivit utmärkta. Den del av Torparudden, som ej kunde anses avgränsad såsom hörande till viss fastighet, utgjorde enligt kartan till största delen sammanhängande skogsområde.- Logarn hade i förra hälften av 1700-talet övergått i innehavarens av Säby fideikommiss ägo. - Åren 1839-40 hade rågångsutstakning verkställd omkring Lagnö med underlydande fastigheter. Vid förrättningen hade även gränserna mot Logarn bestämts i enlighet med dåvarande hävd. Denna hade inneslutit även en del av utmarken enligt med Sylvius karta.- De till Peder Bagge överlåtna fastigheterna med undantag av Logarn hade tillhört ägaren av Lagnö intill år 1869, varefter de av Bengt Sparre försåls till olika personer. I enlighet med sistnämnda år i anledning av försäljningarna företagen rågångsreglering beträffande ifrågavarande fastigheter, därvid även gränserna mot Lagnö med underlydande hade fastställts, hade emellertid skogen å Torparudden till större delen förblivit i ägarens av Lagnö besittning. - Följande upplåtelse hade därefter av Lagnö ägare gjorts helt eller delvis från skogsmarken å Torparudden, nämligen år 1905 fastställda avsöndringen Pålsäng, av de år 1913 fastställda avsöndringarna Hyttan och Solvik samt av ett enligt kontrakt av den 11 juli

1917 försålt f.d. soldattorp, och år 1904 hade dåvarande ägaren av Lagnö företagit en större avverkning å Torparudden utan att någon anmärkning däremot gjorts. Först efter det Löfgren enligt köpekontrakt den 13 mars 1918 tillhandlat sig Lagnö säteri med underlydande, hade vid åren 1922-27 Torparuddens skifteslag ågandet laga skifte Löfgrens äganderätt till skogen å Torparudden blivit bestridd. - På grund av vad sålunda och i övrigt förekommit finge 1839 - 1840 års gränsbestämning antagas hava inneburit en slutlig utbrytning av hemmanet Logarns del i skogsmarken, och finge med de av Bengt Sparre gjorda upplåtelseerna ehuru väl i köpebrevet endast mantalen blivit angivna, anses hava avsett vissa områden å marken, vilka blivit genom 1868 års rågångsreglering till sina gränser bestämda. - Härefter prövade alltså lagligt förklara Löfgren enligt ovannämnda köpekontrakt den 13 mars 1918 vara framför motparterna såsom ägare till var sin av fastigheterna Logarn, Botholm, Norrsta och Andala rätt ägare till all mark å Torparudden enligt 1839-1840 års karta med undantag av dels hemmanet Logarn enligt å denna karta angivna gränser, dels de av Bengt Sparre i enlighet med 1868 års gränsutstakning försålda fastigheterna, dels ock den mark, som därefter avsköts eller eljett upplåtits eller utgjorde såsom samfälliga ansedda vägar, vilka omtvistade ägor i enlighet med vid laga skiftet å Torparudden upprättad karta och hävdeförteckning funnes med röd gränsfärg utmärkta på ett av överlantmätaren från lagaskifteskartan verkställt, hans utlåtande i målet bifogat utdrag.

Efter av Löfgren till kungl. kammarkollegiet gjord ansökan om uppförande av två honom enligt denna dom tillhöriga områden om tillhoppa 490 hektar å den s.k. Torparudden föreskrev kollegiet den 22 juni 1933, - - " att ifrågavarande två jordområden skola i jordeboken för Aspå socken upptagas bland frälsejordlägenheter med benämningen Torparudden nr 1. - - - att i den till jordeboken hörande avsköningsförteckningen skall vid lägenheterna Pålsäng nr 1, Hyttan nr 1 och Solvik nr 1 anteck-

nas, att de befunnits vara avsöndrade från Torparudden nr 1, -
- - ." Vidare tillade kungl. kollegiet att " därest stamfastig-
heten till det i häradsrättens dom omförmälda avsöndrade sol-
dattorpet skulle vara felaktigt angiven vid fastställande av av-
söndring, har överlantmätaren i länet jämlikt § 27 jordregis-
terförordningen att göra anmälan därom hos kollegiet.)
Soldattorpet har icke avsöndrats. Avsöndring torde nämligen
icke kunnat anses hava kommit till stånd då lagfart icke med-
delats och då ej heller fastställelse meddelats.

777

Av den verkställda utredningen framgår, att soldattorpet
nr 66~~2~~ får anses beläget å mark tillhörande frälselägenheten
Torparudden nr 1, 1¹, Då det år 1927 avslutade laga skiftet ej
fastställt, har den förändring soldattorpet då undergick ej
någon betydelse. Däremot torde den av samtliga sakägare god-
kända hävdeförteckningen böra tillmätas vitsord vad beträffar
omfattningen av 1918 års upplåtelse av " f.d. soldattorpet nr
662". Detta soldattorp omfattar således i varje fall den del
därav som avsetts till försäljning 1917, ågofigurerna 737-
748 å laga skifteskartan, vilket ej heller kan anses strida
mot beskrivningen till 1840 års åsgalavmätning.

Soldattorpet gränsar i nordväst och nordost till avsönd-
rade lägenheterna Solvik1¹ och Pålsäng 1¹ samt i söder till
fastigheten Viksäng 2¹. Av soldattorpets gränser är endast
rågången mot Viksäng 2¹ i laga ordning bestämd.

Nyköping den 12 maj 1942.

(Olof Schödin)
e. lantmätare, assistent vid lantmäteri-
kontoret i Södermanlands län.

30.- Honor Nelsen.